

Božja pot in semenj pri Sv. Ivanu Devinskem.

Spisal Simon Rutar.

Sveti Ivan Devinski ob Timavu je jeden najstarejših krajev na Goriškem. Zdaj stoji ondu poleg farne cerkve le še nekoliko hiš, ker se je l. 1783. vsled močvirnatga nezdravega zraka duhovščina in večina prebivalstva preselila v bližnji Devin tako, da se oba kraja le za jednega zmatrata. Ali v starih časih je bila ondu imenitna loka in kupčijska naselbina, še predno so Rimljani Akvilejo sezidali. Tam so stali hramovi in sveti gaji Artemide, božice mornarjev, argivijske Junone in trakijskega junaka Dijomeda. Temu na čast so redili v svetem gaji bele konje in konjereja, s katero so se pečali zlasti stari Veneti, cvete še dandanes po Krasu.

Ko je krščanstvo prevladalo nad paganstvom, sezidali so pri Timavu cerkev sv. Ivana Krstitelja, torej svetnika, ki je stopil na mesto starega božanstva letnega solnca. Kmalu so postavili pri cerkvi tudi samostan benediktincev, katerega so pa Avari l. 611. podrli. Še le okoli l. 1118. ga je patrijarh Ulrik zopet popravil in pridružil belinjski opatiji pri Akvileji. Samostan je oskrboval iz početka tudi dušno pastirstvo po bližnjih vaseh.

Cerkev sv. Ivana je zaslovela v malo letih zavoljo svetih močij (svetinj, relikvij), katere so se hranile v tej cerkvi. Bili so to ostanki sv. Ivana Krstitelja, sv. Ivana Apostola, sv. Štefana, Blaža, Jurija, in Lovrenca. Pobožno sporočilo pripoveduje, da je te svetinje prinesel k sv. Ivanu Ivan Damaščan v družbi s Simonom Dalmatincem, učencem sv. Jeronima, za vlade cesarja Teodozija I. Velikega. (Zgodovina pozna Ivana Damaščana le v VIII. stoletji). Zaradi tega se imenuje Sv. Ivan v srednjem veku S. Joannes in Tumbis ali S. Giovanni alle tombe. S tem se ujema tudi ime Tuba, Tubin, Tybein, ki se je dajala takrat Devinu, ital. Duino, Duvino.

Ko so se l. 611. Avari približevali cerkvi sv. Ivana, zakopal je opat (?) German svete moči, da bi jih krivoverci ne oskrunili. Ali

ker so nemirni časi še nadalje trajali, ni bilo več priložnosti svetinje vzdigniti. Tako je poteklo pet sto let in nikdo ni vedel, kje ležijo svete moči zakopane. Med tem pa je bil samostan ponovljen in češčenje svetnikov se je iz nova začelo. Takratni opat Ivan je goreče prosil Boga, da bi mu blagovolil v sanjah naznaniti, kje ležijo svetinje zakopane. In res, na dan sv. Lukeža (18. oktobra 1113.) se mu prikaže v snu čestit starček (opat German?), kateri mu naznani, kje so sv. ostanki zakopani, ter mu zapove, naj jih odkoplje in postavi na spoštljivejše mesto. Opat to stori in res najde omenjene svetinje, kakor to pripoveduje napis za velikim oltarjem pri Sv. Ivanu. *)

Zavoljo teh svetinj je bila postala cerkev sv. Ivana tako imenitna, da je ljudstvo od vseh strani kar v tolpah k njej romalo. Zlasti pobožni Slovenci so jo po gostem obiskovali. Premožnejši in imenitnejši med njimi so dajali svoje ime zapisovati na obrobek evangelija, o katerem se je mislilo, da ga je sam sv. evangelist Marko napisal. (Glej „Ljublj. Zvon“ 1882, str. 471.)

Kjer je imenitna božja pot, tam postane navadno tudi velik sejm. To je bilo pri sv. Ivanu tem lože, ker je stalo ondu že od nekdanj imenitno tržišče na mestu, kjer jadransko morje najdalje v kopno seza. To tržišče je ostalo tudi v srednjem in novem veku do preteklega stoletja. Trgovalo se je pri sv. Ivanu najbolj s konji, tujimi vini, žiti, predivom, železnino i. t. d. Središče vse trgovine je bil velik sejm o sv. Ivanu Krstitelji, ki je trajal tri dni pred tem praznikom in tri dni za njim. Dohodke od tega sejma so dobivali devinski gospodje in belinjska opatija kot svetna in duhovna gosposka svetoivanska. In ravno ti dohodki so bili večkrat vzrok hudih preprirov med obema gosposkama, dokler si niso Devinci skoro vseh dohodkov prisvojili.

Tudi slovenski romarji, ki so v XV. in XVI. stoletji v velikih tolpah obiskovali Rim, ukrcavali so se radi v Sv. Ivanu. Za boljšo zvezo tega tržišča s Krasom in zadaj ležečimi deželami je služila že takrat še jedna zelo obiskovana cesta, ki je vodila od Sv. Ivana čez Brestovico, Gorjansko in Volčji grad na Hruševico in od tod navzdol proti Vipavi. Se ve pa, da je bila to večinoma le tovarna cesta in ako so hoteli po njej voziti, morali so najmenj po šest volov upreči in še tako so se škripajoči vozovi le z veliko težavo dalje pomikali.

*) Pichler, Il Castello di Duino, pg. 55—56.

Nevošljivi Tržačani pa niso hoteli v svoji okolici družega sejma trpeti. Zato so se l. 1541. vzdignili in prihrumeli k Sv. Ivanu ravno na tržni dan; razkropili so prodajalce in kupovalce ter razdrli vse hišice in kolibe, katere so si bili prodajalci ondu postavili. Taka nadlegovanja so Tržačani večkrat ponavljali. Plenili so tudi ladje, ki so bile namenjene v svetoivansko loko, n. pr. l. 1552. Vender so se takratni posestniki devinske gosposke, t. j. Hoferji, zelo trudili, Sv. Ivan toliko povzdigniti, da bode mogel tekmovati s Trstom.

To se pa ni moglo zgoditi, ker je vlada vedno in povsod le Trst podpirala. Tržačani so postali tako prevzetni, da so na početku XVIII. stoletja od vseh ladij zahtevali, da morajo najpoprej v Trst, da si morajo tam dovoljenje kupiti, da bodo smele tudi druge luke obiskovati. Svetoivanci so se zastonj proti tolikemu nasilstvu pri vladi pritoževali. Ko je cesar Karol VI. nameraval ustanoviti svobodno loko, izbiral je dolgo med Oglejem, Sv. Ivanom in Trstom. Nazadnje (l. 1719.) se je odločil za Trst in s tem je bila zapečatená smrtna obsodba svetoivanske trgovine.

Nedolžen!

Spisal Josip Stritar.

(Konec.)

VII. prizor.

Doktor Koren, Lipe, prejšnja.

Dr. Koren: Bog vas sprimi, oče! — Ne zamerite, da sem kar tako prišel.

Andrej: Kaj bi radi, gospod?

Dr. Koren. Ta le vaš sinek me je sem pripeljal.

Andrej. Ali res, Lipe?

Lipe. Res, oče.

Andrej. Po kaj? Kje si našel gospoda?

Lipe. V gostilni so bili, ko sem prišel po vino. Slišali so menda, ko sem pravil, pa so mi rekli, naj jih k vam peljem.

Andrej. Ali sem jaz kak medved káli, ki ga hodijo gledat! Ta gospod bi me menda rad s seboj vzel ter po sejnih za denar kazal zijalastemu svetu. Ne, za to sem vender še predober.